

Tehy ry
PL 10
00060 TEHY

Sosiaali- ja terveysministeriö
Meritullinkatu 8, Helsinki
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo@stm.fi
kirsi.paivansalo@stm.fi

STM/2505/2019
STM64:00/2019

Tehy ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys perustuu työmarkkinakeskusjärjestöjen tekemään aloitteeseen edistää työntekijöiden mahdollisuutta opiskella työn rinnalla ja saada uusia käyttäjäryhmiä tuen piiriin. Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi soviteltua aikuiskoulutustukea ja palkansaajan aikuiskoulutustuen määräytymistä koskevia säännöksiä. Uudistus perustuu työmarkkinakeskusjärjestöjen aloitteeseen ja sen tavoitellaan olevan kustannusneutraali.

Taustaa

Aikuiskoulutustuella opiskeli vuonna 2018 lähes 25 000 henkilöä, joista noin ¼ osaa oli naisia. yli 70 % tuen saajista oli tavoitteena korkeakoulututkinto (AMK tai YO). Aikuiskoulutustuen saajista noin 35% opiskeli vuonna 2018 sosiaali- ja terveysalan koulutuksissa ja noin 60% tuen saajista oli yksityisen työnantajan palveluksessa. Kaikista tuen saajista noin 71% haki täysmääräistä ja noin 19% soviteltua tukea. Yrittäjän aikuiskoulutustukea haki noin 3% kaikista hakijoista. Näiden taustojen valossa aikuiskoulutustuki on ollut merkittävä kannustin työuranaikaiseen osaamisen kehittämiseen ja sen ylläpitämiseen myös tehläisille jäsenille.

Perustelut

Uudistuksen tavoitteena on, että aiempaa paremmin huomioitaisiin opiskelun ja työnteon yhdistäminen aikuiskoulutusetuuksien myöntämiseksi. Ehdotuksessa aikuiskoulutustuen määräytyminen perustuisi opintosuoritusvaatimukseen eikä puhtaasti opintojen keston. Lähtökohtaisesti opintojen ja työnteon yhdistäminen työuran aikana on mielestämme kannatettavaa muun muassa työelämän kehittämisen sekä koulutuksen ja työelämän tiiviimmän vuoropuhelun mahdollistamiseksi. Myös koulutuksen monimuotoistuminen mahdollistaa opintojen suorittamisen työn ohella aiempaa paremmin.

Suhtaudumme kuitenkin kriittisesti uudistuksen tavoitteen toteutumiseen siltä osin, että aikuiskoulutustukea haettaisiin tulevaisuudessa pääsääntöisesti sovitellusti eikä täysmääräisesti, kuten tähän mennessä. Mikäli hakija hakee ehdotuksen mukaista täysmääräistä tukea tilanteessa, jossa hän ei opintojensa aikana tee töitä, vaan on opintovapaalla, heikkenisi hänen aikuiskoulutusetuutensa aiempaan nähden. Ehdotuksen mukaan täysmääräistä aikuiskoulutustukea saavan korvausprosentti alenisi nykyisestä 45%:sta 42%:iin. Heikennys pienentäisi täysmääräistä aikuiskoulutustukea noin 126 euroa kuukaudessa niiden osalta, joiden tulotaso on 3000-4500 euroa kuukaudessa. Tämä koskettaisi myös suurta osaa tehläisistä jäsenistä. Edelleen pidämme tärkeänä, että myös alle 100 euron tukeen oikeuttavien hakijoiden tuki maksetaan automaattisesti ja vaatimus ko. summan erillisestä anomisesta kumotaan.

Ehdotuksen perusteella ongelmaksi muodostuu myös uudistus, jossa tavoiteltava sovitellun etuuden hakeminen tapahtuisi jälkikäteisesti kuukausittain. Hakijoiden työhön liittyvien vuoro-, pyhä- ja lomakorvauksien maksatus tapahtuu usein viiveellä niiden ansainta ajankohtaan nähden. Tämä puolestaan voisi vaikuttaa negatiivisesti saatavan aikuiskoulutustuen määrään opintojen aikana, jolloin opiskelijan tulot ovat muutenkin vähäiset. Edelleen jälkikäteen tapahtuva haku edellyttäisi toimintavarmuutta ja reaaliaikaista dataa kansalliselta tulotietojärjestelmästä. Samat vaatimukset edellytettäisiin opintosuoritusrekistereiltä ja opintosuoritusten kirjaajilta, jotta aikuiskoulutustuen maksamiseen ei tule järjestelmien toimimattomuudesta johtuvaa viivettä. Näiden perusteiden valossa täysmääräistä aikuiskoulutustukea saavien etuudet heikkenivät merkittävästi nykyisestäään, emmekä voi hyväksyä esitettäviä ehdotuksia näiltä osin.

Toisaalta ehdotus sisältää positiivisia kannustimia niiden aikuiskoulutustukea hakevien osalta, jotka haluavat työskennellä opintojensa aikana. Opiskelun ja työnteon välistä suhdetta aikuiskoulutustuen määrittämiseksi kuvataan ehdotuksessa siten, että henkilön, jonka ansiot vähenevät kuukaudessa yli 50%, edellytettäisiin vähintään 4 opintopisteen tai osaamispisteen laajuisia opintoja. Henkilön, jonka ansiot vähenevät kuukaudessa korkeintaan 50%, edellytettäisiin vähintään 2 opintopisteen tai osaamispisteen laajuisia opintoja. Aikuiskoulutustuuteen edellä kuvattu tilanne vaikuttaisi niin, että mikäli aikuiskoulutustuella korvattaisiin yli 50% ansion vähennystä, kuluttaisi tukikuukausi yhden täyden kuukauden aikuiskoulutustuen enimmäisajasta. Mikäli henkilön ansion vähennys olisi enintään 50%, kuluttaisi tukikuukausi vain puoli kuukautta enimmäisajasta. Aikuiskoulutustuen enimmäisaika säilyisi nykyisellään eli olisi korkeintaan 15 kuukaudessa, mutta henkilö voisi saada osittaista aikuiskoulutustukea opintojen mahdollistamiseksi jopa 30 kuukauden ajan, mikäli hän tekisi työtä yli 50% työajalla opintojensa ohella. Tämä suuntaus on Tehyn mielestä hyvä. Ehdotus kannustaa tulevaisuudessa sovitellun aikuiskoulutustuen hakemiseen nykyistä enemmän. Soviteltu aikuiskoulutustuki kasvaisi ehdotuksen perusteella nykyisestäään hakijoilla, joiden ansiot opintojen aikana olisivat vähintään 1000 euroa kuukaudessa. Toisaalta työvoimapulasta kärsivällä sosiaali- ja terveysalalla, voi käytännössä olla haastavaa saada työyhteisöihin osittaisella opintovapaalla olevalle sijaista. Tämä voi johtaa tilanteeseen, että opintovapaalla olevan työt kasautuvat työyhteisön muille työntekijöille. Todellista opintosuoritusten kertymistä ei voida olettaa arvioitavan kuukausittain, koska käytännössä suoritusmerkinnät laahaavat perässä. Siksi on perustelua, että opintosuorituksia arvioitaisiin kuukautta pidemmällä aikavälillä esimerkiksi puolivuositain tai lyhyempien koulutuskokonaisuuksien osalta, kun opintojen tavoiteaika on täyttymässä.

Ehdotus sisältää myös uudistuksen, jossa täyden aikuiskoulutustuen saaminen edellyttäisi palkansaajalta 4 opinto- tai osaamispisteteen suorittamista tukikuukautta kohden ja yrittäjältä 3 opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohden. Yrittäjien opintosuoritusvaatimuksen matalampaa tasoa voidaan pitää perusteltuna siitä syystä, että käytännössä heidän on usein hankalaa irrottautua kokonaan pois yritystoiminnastaan opintojensa ajaksi.

Yhteenveto

Ehdotukset aikuiskoulutustuen uudistamisesta heikentävät täysmääräistä aikuiskoulutustukea saavien tehyläisten etuuksia. Mikäli jatkossa haku ei tavoita soviteltua tukea hakevia merkittävästi nykyistä enemmän, voi uudistusta pitää epäonnistuneena. Ehdotukseen aikuiskoulutustuen hakemisesta jälkikäteen kuukausittain, tulisi luopua. Aikuiskoulutustukea tulee voida jatkossakin hakea etukäteen. Emme näe myöskään sovitellun aikuiskoulutustuen osalta etukäteen tapahtuvassa hakemisessa ongelmaa. On hakijan vastuulla ilmoittaa tuen myöntäjälle oikea-aikaisesti ansioihin tapahtuvasta muutoksesta etukäteen, esim. jos hän tekee opintojen aikana työtä aiempaa enemmän tai vähemmän. Saatava tuki määräytyisi tämän ilmoituksen mukaan. Opintosuoritusten kertymisen seuranta tulee arvioida esitettyä, kuukausittain tapahtuvaa, seuranta pidemmällä aikajaksolla. Opintosuoritusten kirjaamisessa on käytännössä usein viiveitä ja edellytettävä eteneminen ei siten kuvaa opiskelijan todellista tilannetta.

Kuukausittain jälkikäteen haettavan aikuiskoulutustuen prosessi oletettavasti myös lisää työmäärää niin hakijalle, työnantajalle kuin tuen myöntäjällekin.

Ehdotukseen sisältyvät kannustimet opintojen ja työnteon yhteensovittamisessa ovat perusteltuja, mutta vaikeasti ymmärrettäviä. Tämän osalta on erityisen tärkeää panostaa siitä viestimiseen. Ehdotuksen vaikutukset tuen määrittämiseen edellyttävät selkeää opastusta henkilökohtaisen aikuiskoulutustuen määrittämistä varten. Lisäksi aikuiskoulutustuki tunnetaan edelleen melko huonosti, ja erityisesti uusien kohderyhmien tavoittaminen vaatii paljon viestinnältä. Edelleen pidämme tärkeänä, että uudistuksen vaikutuksia aikuiskoulutustuen käyttöön seurataan säännöllisesti ja arvioidaan siten uudistuksen todelliset hyödyt.

Tämä lausunto on valmisteltu yhteistyössä Tehyn yhteistyöjäsenjärjestöjen kanssa.

Helsingissä 31.10.2019

Millariikka Rytönen
Puheenjohtaja
Tehy ry

Kirsi Sillanpää
Johtaja
Tehy ry

Lisätietoja:

Juha Kurtti, tutkimuspäällikkö Tehy ry. juha.kurtti@tehy.fi, p. 0505869460